

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy Radovana Suchánka a soudců Josefa Fialy (soudce zpravodaje) a Jiřího Zemánka o ústavní stížnosti stěžovatele **L. L.**, zastoupeného Mgr. Petrem Bokotejem, advokátem, sídlem Na poříčí 1041/12, Praha 1 – Nové Město, proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. září 2017 č. j. 4 To 59/2017-3962, za účasti **Vrchního soudu v Olomouci**, jako účastníka řízení, a **Vrchního státního zastupitelství v Olomouci**, jako vedlejšího účastníka řízení, takto:

- I. Usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. září 2017 č. j. 4 To 59/2017-3962 byla porušena práva stěžovatele zaručená v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.**
- II. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. září 2017 č. j. 4 To 59/2017-3962 se ruší.**

Odůvodnění

I.

Skutkové okolnosti případu a obsah rozhodnutí vydaných ve věci

1. Ústavní stížností podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“) a § 72 a násl. zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o Ústavním soudu“), se stěžovatel domáhá zrušení v záhlaví označeného usnesení, neboť je názoru, že jím došlo k porušení jeho ústavně zaručeného práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“).

2. Z ústavní stížnosti, z jejích příloh a vyžádaného spisu se podává, že Krajský soud v Brně – pobočka ve Zlíně (dále jen „krajský soud“) usnesením ze dne 24. 7. 2017 č. j. 53 T 11/2015-3760 rozhodl s poukazem na § 30 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. řád“), tak, že předsedkyně senátu JUDr. Iveta Šperlichová (dále jen „předsedkyně senátu“) není vyloučena z vykonávání úkonů trestního řízení ve věci vedené krajským soudem pod sp. zn. 53 T 11/2015. Krajský soud stěžovatelem vznesenou námitku podjatosti označil za nedůvodnou s vysvětlením, že inkriminované výroky předsedkyně senátu nepředstavovaly komentář ke konkrétní projednávané věci, předsedkyně senátu nemá žádný blízký vztah ke stěžovateli, obhájce stěžovatele dosud nevznesl námitku nemožnosti uplatnit právo obhajoby, zvukový záznam (dále též jen „záznam“) byl pořízen nezákonně, když o nahrávání předsedkyně senátu nevěděla a neprojevila souhlasnou vůli se záznamem svých názorů, jde o pouze údajné výroky, uvedené výroky jsou důsledkem psychické zátěže plynoucí z urážek od veřejnosti a obecně

zhoršujícího se přístupu účastníků soudního řízení, kteří nerespektují pokyny soudu, a ze záznamu nevyplývá nic jiného, než legitimní přání předsedkyně senátu soudit rychle a bez obstrukcí.

3. Vrchní soud v Olomouci (dále jen „vrchní soud“) ústavní stížností napadeným usnesením instanční stížnost stěžovatele (obžalovaného) a obžalované právnické osoby VLTAVA HOLDING a. s., proti tomuto usnesení krajského soudu podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. řádu zamítl. Vrchní soud přisvědčil krajskému soudu a v jednotlivostech jeho argumentaci dále rozšířil. Konstatoval, že jelikož stěžovatel nedoložil kým, kdy a kde byl záznam pořízen, soud nemůže k výrokům předsedkyně senátu přihlížet, nadto existují důvodné pochybnosti o autenticitě pořízeného záznamu. Dle ustálené soudní praxe a judikatury Ústavního soudu, uvedl dále vrchní soud, je nepochybné, že záznam hovoru fyzických osob je záznamem projevů osobní povahy hovořících osob a jako takový může být použit (i jako důkaz v občanském soudním řízení) zásadně jen se svolením fyzické osoby, která byla účastníkem tohoto hovoru; při absenci tohoto souhlasu je tak nutné důkaz záznamem považovat za nepřipustný. Vrchní soud též uvedl, že s ohledem na respektování práva na soukromí zakotveného v čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí podle čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny v daném řízení nemůže k předmětnému záznamu přihlížet.

4. Podle vrchního soudu nelze vyloučit ani záměrné upravení záznamu; takovýto postup s rysy záludnosti je morálně i právně zcela nepřijatelný.

5. Vrchní soud poukázal též na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014 sp. zn. 3 Tdo 751/2014, který judikoval, že skutečnost, že obviněný podal na soudce, který rozhoduje jeho trestní věc, k příslušnému soudu žalobu na ochranu osobnosti, sama o sobě nezakládá podjatost tohoto soudce podle § 30 tr. řádu, tedy bez dalšího nesvědčí o existenci osobního poměru.

6. Ze spisového materiálu podle vrchního soudu nevyplývá, že by obžalovaným (včetně stěžovatele) a dalším účastníkům řízení nebyl poskytnut dostatek časového prostoru k uplatnění obhajoby a ostatních zákonných práv; tyto námitky nebyly ze strany obžalovaných ani jejich obhájců vzneseny.

7. I kdyby bylo možno v procesním postupu či rozhodovací činnosti předsedkyně senátu shledat pochybení, nemohlo by takové zjištění bez dalšího vést k závěru o její podjatosti, ale bylo by namísto takové nedostatky odstranit uplatněním opravných prostředků.

8. Protože není doloženo, kým, kdy a kde byl záznam pořízen, byl opatřen bez souhlasu předsedkyně senátu, možná byl pozměněn a tvrzení stěžovatele, že záznam se vztahuje k jeho věci, nebylo bez pochybností prokázáno, vrchní soud k záznamu nepřihlížel.

9. Vrchní soud proto dospěl k závěru, že ze spisového materiálu nebyly zjištěny žádné rozhodné skutečnosti, které by svědčily o existenci vztahu, který by objektivně i subjektivně bránil předsedkyni senátu nezaujatě přistupovat k věci.

II.

Argumentace stěžovatele

10. Stěžovatel v ústavní stížnosti namítá, že soudy obou stupňů pochybily, jestliže jím uplatněnou námitku podjatosti předsedkyně senátu neuznaly.

11. Stěžovatel uvádí, že podle předmětného zvukového záznamu dostupného z webu internetové televize XTV předsedkyně senátu jeho obhájce Mgr. Petra Bokoteje označila za blbečka, na adresu obžalovaných (obžalovaným je i stěžovatel) prohlásila, že „už budou držet hubu“, a poznamenala, že „uklízí společenské odpad“. Pozn. Záznam doplněný o vyjádření různých osob je dostupný z <https://xtv.cz/archiv/krava-kripl-kurva-rika-soudkyne-iveta-sperlichova>.

12. Podle stěžovatele vrchní soud vyslovil pochybnosti o autenticitě záznamu, ačkoli předsedkyně senátu jeho pravost nepopřela a uchýlila se k tvrzení, že sporné výroky učinila v důsledku psychické zátěže plynoucí z urážek od veřejnosti a obecně zhoršujícího se přístupu účastníků soudního řízení, kteří nerespektují pokyny soudu. K doplnění ústavní stížnosti stěžovatel přiložil znalecký posudek z oboru kybernetika – automatické rozpoznávání řečnicka, identifikace a verifikace řečnicka, analýza hlasu – vyhotovený znalcem Ing. Zdeňkem Švendou, Ph.D., ze kterého vyplývá, že nahrávky nevykazují nestandardní znaky, jmenovitě že při analýze předložených záznamů nebylo nalezeno nic, co by vedlo k domněnce, že s nahrávkami bylo jakkoli manipulováno, že byly nějakým způsobem upravovány, že byly některé jejich části vypuštěny, či že byly zkompletovány z více záznamů z různých časových období.

13. Stěžovatel polemizuje s konstatováním vrchního soudu, že nahrávka je nepřijatelný důkaz. Má za to, že její uplatnění v neveřejné části řízení týkající se námitky podjatosti při ochraně a výkonu jeho práva na soudní ochranu nepředstavuje použití způsobem, který by byl v rozporu s oprávněnými zájmy člověka podle § 90 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb.

14. Podle stěžovatele neobstojí ani argumentace vrchního soudu o nerespektování práva na soukromí předsedkyně senátu. Vrchní soud nepředstřel test proporcionality, přičemž stěžovatel zdůrazňuje, že jeho požadavek na provedení dokazování předmětným záznamem obstojí z hlediska jednotlivých komponent tohoto testu, konkrétně kritéria vhodnosti (jde o relevantní důkazní prostředek pro řešení otázky nepodjatosti předsedkyně senátu), kritéria potřebnosti (není dostupný důkazní prostředek, který by byl způsobilý objasnit skutkový stav, přitom by tolik nezasahoval do soukromé sféry předsedkyně senátu) a kritéria poměrování (vrchní soud podle stěžovatele jednostranně upřednostnil právo předsedkyně senátu na soukromí a nedotknutelnost osoby před právem stěžovatele na soudní ochranu). Závěry vrchního soudu jsou tudíž nesprávné, nedůvodné a nepřezkoumatelné. Stěžovatel též zdůrazňuje, že záznam nepořídil a ani jej neuveřejnil.

15. Stěžovatel považuje za nevýstižný odkaz vrchního soudu na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2014 sp. zn. 3 Tdo 751/2014, jelikož citovaný judikát vychází z odlišné situace, kdy obviněný podal proti soudci, který rozhoduje jeho trestní věc, žalobu na ochranu osobnosti, zatímco v nyní posuzované věci žaloba podána nebyla.

16. Za nepřiléhavou a nedůvodnou označuje stěžovatel argumentaci vrchního soudu, podle které mu – stejně jako dalším obžalovaným – byl poskytnut dostatečný časový prostor k uplatnění obhajoby, jakož i dalších práv. Stěžovatel připomíná, že opak ani netvrdil. Neobstojí proto ani konstatování vrchního soudu, že případná pochybení této povahy lze odstranit uplatněním opravných prostředků.

17. Stěžovatel oponuje též výtkám vrchního soudu, že nedoložil, kým, kdy a kde byla nahrávka pořízena, že byla opatřena bez souhlasu předsedkyně senátu, možná byla dále pozměněna, přičemž nebylo prokázáno, že se vztahuje k jeho věci. Podle stěžovatele nelze zamítnout provedení důkazu jen proto, že nedoložil, kým, kdy a kde byl záznam pořízen, a to zejména s ohledem na skutečnost, že jeho vypovídací hodnota není nijak dotčena absencí informace o tom, kdo, kdy a kde záznam opatřil. Podle stěžovatele neobstojí ani výhrada, že záznam se nevztahuje k posuzované věci, neboť předsedkyně senátu výslovně a jednoznačně jmenuje stěžovatelova právního zástupce.

18. Stěžovatel posléze soustřeďuje pozornost na judikaturu Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „ESLP“) týkající se nestrannosti soudce ověřované prostřednictvím subjektivního a objektivního testu. Namítá, že vrchní soud zde obsažené závěry nerespektoval, když při posuzování důvodnosti stížnosti nepřihlédl (a to s poukazem na absenci souhlasu, zásah do soukromí a zpochybňování autentičnosti výroků) k výrokům předsedkyně senátu, které přinejmenším vzbuzují pochybnost o její nestrannosti. Kdyby vrchní soud k výrokům přihlédl, vyhodnotil by objektivní test nestrannosti předsedkyně senátu tak, že v daném případě na základě záznamu existují skutečnosti vzbuzující oprávněné pochybnosti o její nestrannosti a stížnost stěžovatele by posoudil jako důvodnou.

19. V dalším doplnění ústavní stížnosti stěžovatel vytýká, že srovnáním protokolů o hlavním líčení konaném ve dnech 9. 1. 2018, 12. 1. 2018 a 16. 1. 2018 se zvukovým záznamem zjistil, že protokol neobsahuje významné skutečnosti a okolnosti; žádostí o doplnění a opravu protokolu soudu navrhl doplnění pasáží, o kterých se domnívá, že by měly být součástí protokolu o hlavním líčení, přičemž krajský soud jeho návrh zamítl s odůvodněním, že namítané vady protokolu představují „bagatelní odlišnosti, které ve svém důsledku nijak nezměnily obsah a smysl průběhu hlavního líčení“. Uvádí, že z protokolu v současném znění není patrné, že předsedkyně senátu dne 9. 1. 2018 nepravdivě v hlavním líčení uvedla, že s obhájcem obžalovaného J. Š. JUDr. Janem Růžkem byly opakovaně problémy, neumožnila obhájci J. L. JUDr. Korbařovi položit obžalovanému J. U. dotaz týkající se jím tvrzených pohledávek za bratry L., označila výpověď obžalovaného J. U. vůči stěžovateli za usvědčující, dále neumožnila obhájci stěžovatele Mgr. Petru Bokotejovi položit obžalovanému J. U. dotaz a opakovaně neumožnila stěžovateli položit věcné dotazy obžalovanému J. U. Posléze vytýká, že dne 12. 1. 2018 předsedkyně senátu jeho obhájci neumožnila položit dotaz obžalovanému J. U. Podle stěžovatele se předsedkyně senátu dne 14. 1. 2018 vyjádřila k podáním stěžovatele a obchodní společnosti VLTAVA HOLDING a. s., zpochybňujícím výpověď obžalovaného J. U. v rozporu s principem nestrannosti soudce.

III. Průběh řízení před Ústavním soudem

20. Ústavní soud si pro účely tohoto řízení vyžádal procesní spis a v souladu s § 42 odst. 4 zákona o Ústavním soudu vrchní soud (coby účastníka řízení) a krajský soud (§ 48 odst. 2 zákona o Ústavním soudu) vyzval k podání vyjádření ohledně obsahu stížnosti.

21. Oba soudy ve svých vyjádřeních souhrnně odkázaly na obsah ústavní stížnosti napadených vlastních usnesení.

22. Obě vyjádření soudů tudíž obsahově nepřesáhla argumentační rámec známý stěžovateli, a proto je Ústavní soud stěžovateli na vědomí a k případné replice nezaslal.

23. Podle § 44 zákona o Ústavním soudu rozhodl Ústavní soud ve věci bez konání ústního jednání, neboť od něj nebylo možno očekávat další objasnění věci.

IV. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

24. Ústavní soud se nejprve zabýval splněním procesních předpokladů řízení o ústavní stížnosti. Ústavní stížnost byla podána včas a Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Stěžovatel je osobou oprávněnou k jejímu podání a je zastoupen v souladu s požadavky § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

25. Usnesení o nevykloučení předsedkyně senátu z projednávání věci nelze považovat za konečné rozhodnutí (srov. § 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu) ve věci stěžovatele; ten má k dispozici další prostředky, jak své právo hájit, čemuž obecně odpovídá odmítnutí ústavní stížnosti podle § 43 odst. 1 písm. e) zákona o Ústavním soudu jako nepřijatelné (srov. např. usnesení ze dne 28. 11. 2017 sp. zn. I. ÚS 3561/17, ze dne 22. 1. 2015 sp. zn. I. ÚS 3477/14, ze dne 19. 11. 2014 sp. zn. II. ÚS 2930/14, ze dne 11. 11. 2013 sp. zn. III. ÚS 3309/13 a další, pozn. všechna rozhodnutí Ústavního soudu jsou dostupná na <http://nalus.usoud.cz>).

26. Podle § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu však Ústavní soud neodmítne přijetí ústavní stížnosti, i když není splněna podmínka podle § 75 odst. 1 (tj. jestliže stěžovatel nevyčerpal všechny procesní prostředky, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje), za předpokladu, že ústavní stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele a byla podána do jednoho roku ode dne, kdy došlo ke skutečnosti, která je předmětem ústavní stížnosti.

27. Možnost přijetí jinak nepřijatelné ústavní stížnosti za situace, kdy tato podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele, představuje významnou výjimku ze zásady subsidiarity ústavní stížnosti, kterou je třeba, jako výjimku z obecného pravidla, vykládat restriktivně [srov. náleze ze dne 13. 3. 1996 sp. zn. II. ÚS 193/94 (N 19/5 SbNU 159)]. Ustanovení § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu míří zejména na situace, kdy existuje silný a významný veřejný zájem na tom, aby ústavní stížnost byla projednána (podrobně viz Langášek, T. in Wagnerová, E., Dostál, M., Langášek, T., Pospíšil, I.: *Zákon o Ústavním soudu s komentářem*. Praha : ASPI, a. s., 2007, s.

386n., či Filip, J. in Filip, J., Höllander, P., Šimíček, V.: *Zákon o Ústavním soudu. Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2007, s. 580n.). Z judikatury Ústavního soudu vyplývá, že k aplikaci citovaného ustanovení dochází zejména tehdy, nelze-li od dalšího postupu ve věci, a to ani před obecnými soudy, očekávat efektivní ochranu ústavně zaručených práv stěžovatele a také v případech, kdy je podstatný přesah odůvodněn potřebou zrušení neústavního právního předpisu [srov. usnesení ze dne 6. 1. 1997 sp. zn. III. ÚS 16/96 (U 1/7 SbNU 325), náleze ze dne 22. 9. 1998 sp. zn. Pl. ÚS 1/98 (N 103/12 SbNU 71; 281/1998 Sb.)], anebo kdy právní předpis v praxi pravidelně vyvolává výkladové potíže či aplikační nejednotnost [srov. náleze ze dne 29. 11. 1994 sp. zn. I. ÚS 89/94 (N 58/2 SbNU 151)], případně jde-li o věc, jež se týká mnoha obdobných věcí dalších a její řešení by zabránilo dalším soudním sporům [srov. náleze ze dne 24. 4. 1996 sp. zn. I. ÚS 38/95 (N 35/5 SbNU 283)], resp. je pocíťována potřeba zajištění ústavně konformního výkladu právního předpisu či dodržení mezinárodní smlouvy [srov. náleze ze dne 14. 10. 1997 sp. zn. I. ÚS 322/96 (N 127/9 SbNU 161)] či potřeba zajistit respektování nálezů Ústavního soudu [srov. náleze ze dne 25. 2. 1999 sp. zn. III. ÚS 467/98 (N 31/13 SbNU 221)]. Na přesah vlastních zájmů stěžovatele je proto třeba usuzovat toliko z vnějších okolností, neboť ve fázi, kdy Ústavní soud řeší pouze otázku přípustnosti ústavní stížnosti, nepřísluší mu meritorně řešit důvodnost vznesených ústavněprávních námitek (srov. usnesení ze dne 16. 6. 2005 sp. zn. II. ÚS 446/04 a usnesení ze dne 12. 4. 2012 sp. zn. IV. ÚS 1671/11).

28. K možnému přesahu osobního zájmu stěžovatele podle § 75 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu je třeba uvést, že základním předpokladem výjimečného použití tohoto ustanovení je ještě před zhodnocením „podstatného přesahu osobního zájmu stěžovatele“ posouzení podmínky nevyčerpání opravných prostředků, které mu zákon k ochraně jeho práva poskytuje. Tímto způsobem – za předpokladu onoho „podstatného přesahu“ – zákonodárce poskytl beneficium uplatnit námitky porušení základního práva nebo svobody, které stěžovatel nevyčerpal z důvodu neznalosti, procesního pochybení nebo úmyslně, čímž se však připravil o možnost argumentace rovněž v rovině podústavního práva. Podstatný přesah osobního zájmu lze shledat rovněž v případě, kdy by šlo o námitku, která není v judikatuře Ústavního soudu řešena. Tuto otázku představují limity procesněprávní použitelnosti důkazu záznamem, jímž má být doložena podjatost soudce.

29. Zásada zákonného soudce tak, jak ji vymezuje čl. 38 odst. 1 Listiny, je přitom jednou ze základních záruk nezávislého a nestranného soudního rozhodování v právním státě a podmínek řádného výkonu té části veřejné moci, která byla soudům ústavně svěřena [např. nálezy Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2009 sp. zn. IV. ÚS 956/09 (N 225/55 SbNU 105), ze dne 12. 3. 2009 sp. zn. III. ÚS 529/08 (N 55/52 SbNU 549) a ze dne 22. 2. 1996 sp. zn. III. ÚS 232/95 (N 15/5 SbNU 101)]. Zájem na rychlém a rozumně probíhajícím trestním procesu, který bude naplňovat ústavněprávní principy, jež ho ovládají, spolu s možností obecných soudů bez průtahů napravit vytykané vady, vedly Ústavní soud k závěru, že stěžovatelova ústavní stížnost přesahuje jeho zájmy podle § 75 odst. 2 zákona o Ústavním soudu. Bude procesně hospodárnější, nebude-li již probíhat očekávatelné „kolo navíc“, způsobené tím, že by k zásahu přistoupil až Nejvyšší soud [námitka, že ve věci rozhodl vyloučený orgán, je i přímo předpokládána jako dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. řádu]. Jak navíc ukazuje judikatura, případy ústavně nesouladného rozhodování odporujícího zásadě zákonného soudce v trestním řízení nejsou zdaleka ojedinělé a tento náleze proto může mít dopady i

na další trestní věci. Ústavní soud proto neodmítl ústavní stížnost stěžovatele (a námitky do ní vtělené) pro nepřipustnost [srov. náleží Ústavního soudu ze dne 13. 12. 2016 sp. zn. II. ÚS 1837/16].

V.

Posouzení důvodnosti ústavní stížnosti

V. a)

Obecně k hodnocení věci Ústavním soudem

30. Ústavní soud je podle čl. 83 Ústavy soudním orgánem ochrany ústavnosti a tuto svoji pravomoc vykonává mimo jiné tím, že podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozhoduje o ústavní stížnosti proti pravomocnému rozhodnutí a jinému zásahu orgánů veřejné moci do ústavně zaručených základních práv a svobod [srov. též § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu]. Není součástí soustavy soudů (čl. 91 odst. 1 Ústavy), není jim instančně nadřazen, a nezasahuje do rozhodovací činnosti soudů vždy, když došlo k porušení „běžné zákonnosti nebo k jiným nesprávnostem“, ale až tehdy, představuje-li takové porušení zároveň porušení ústavně zaručeného základního práva nebo svobody [srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 25. 1. 1995 sp. zn. II. ÚS 45/94 (N 5/3 SbNU 17)]; v řízení o ústavní stížnosti tedy není sama o sobě významná námitka „nesprávnosti“ napadeného rozhodnutí, a není rozhodné, je-li dovozována z hmotného či procesního (podústavního) práva.

31. Po zvážení všech výše uvedených skutečností dospěl Ústavní soud k závěru, že ústavní stížnost je důvodná.

32. Stěžovatelovy námitky směřují proti rozhodnutí vrchního soudu o nepodjatosti předsedkyně senátu, přičemž stěžovatel konkretizuje výhrady týkající se porušení jeho ústavního práva na zákonného soudce. K porušení tohoto základního práva mělo dojít tak, že v jeho trestní věci [v níž je stěžovatel jedním z obžalovaných pro zločin zkrácení daně, poplatku a podobné povinné platby podle § 240 odst. 1, 3 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „tr. zákoník“) a zločin porušení práv k ochranné známce a jiným označením podle § 268 odst. 1, 4 písm. b) tr. zákoníku spáchané ve formě spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku] rozhoduje předsedkyně senátu, která však z tohoto rozhodování je podle § 30 odst. 1 tr. řádu vyloučena. Ústavní soud příkládá ve své ustálené judikatuře právu na zákonného soudce mimořádný význam, jakožto zcela nepominutelné podmínce řádného výkonu soudnictví, posilující jednak soudcovskou nezávislost, jednak zamezující výběru soudů a soudců *ad hoc*, ať už z jakéhokoliv důvodu a v jakékoliv situaci. Z obou těchto důvodů je tedy třeba trvat na tom, aby byla každá věc rozhodována soudcem určeným podle předem stanovených pravidel [srov. např. nálezy ze dne 22. 2. 1996 sp. zn. III. ÚS 232/95 (N 15/5 SbNU 101), ze dne 22. 10. 2009 sp. zn. IV. ÚS 956/09 (N 225/55 SbNU 105) nebo ze dne 15. 6. 2016 sp. zn. I. ÚS 2769/15].

33. V posuzované věci se *sedes materiae* nachází v § 30 odst. 1 tr. řádu, který stanoví, že „z vykonávání úkonů trestního řízení je vyloučen soudce nebo přísedící, státní zástupce, policejní orgán nebo osoba v něm služebně činná, u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo

dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům, opatrovníkům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat. Úkony, které byly učiněny vyloučenými osobami, nemohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení“.

34. Jak Ústavní soud připomenul v nálezu ze dne 19. 3. 2018 sp. zn. I. ÚS 4185/16, odst. 45, úprava trestního řádu vykazuje jisté deficity, které obecně naznačil ve své prejudikatuře. Podle ní je stav, kdy o podjatosti rozhoduje dotčený orgán, jinak řečeno v řízení o vyloučení z důvodů podjatosti „procesní strana“, akceptovatelný pouze za situace, kdy je doplněn o garanci nezávislého a nestranného soudního přezkumu. Bez této možnosti taková konstrukce zakládá rozpor se základním procesním principem, podle něhož nikdo nemůže být soudcem ve vlastní věci (*nemo iudex in causa sua*), tedy principem, jenž je komponentem základního práva domáhat se svých práv u nezávislého a nestranného soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny [srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 28. 7. 2009 sp. zn. Pl. ÚS 9/09 (N 166/54 SbNU 117)]. V dané věci nicméně byl soudní přezkum zaručený a posléze i provedený, jmenovitě ze strany vrchního soudu.

V. b)

Autenticita a procesní použitelnost záznamu

35. Ústavní soud nejprve přistoupil k posouzení otázky autenticity záznamu zachycujícího inkriminované výroky předsedkyně senátu, na který odkazuje stěžovatel. Ze zásady bezprostřednosti plyne, že soud má čerpat důkazy z pramene, je-li možno, co nejbližšího zjišťované skutečnosti, a dále má rozhodovat na základě důkazů před ním provedených, tedy na základě svého bezprostředního dojmu z provedeného řízení. Vrchní soud v napadeném usnesení vyslovil pochybnosti o tom, zda předložený záznam není účelově změněn. Samotná předsedkyně senátu však tuto oponenturu neuplatnila, ačkoli jí k tomu byl poskytnut procesní prostor výzvou k podání vyjádření (jejíž přílohou byl výše konkretizovaný posudek) a její vysvětlení bylo namíste, což bezpochyby nepodporuje závěr, že záznam byl v rozhodném směru předmětem zásahů do obsahu, o nichž (v hypotetické rovině) uvažoval vrchní soud. Ústavní soud tudíž vycházel ze zjištění, že záznam je autentický.

36. V rámci ústavněprávního přezkumu je nutno hodnotit ústavní souladnost důkazního řízení, tj. otázku, zda důkaz, resp. informace v něm obsažená, není získán co do jednotlivých dílčích komponentů procesu dokazování právně přípustným způsobem, a tudíž musí být soudem vyloučen z předmětu úvah směřujících ke zjištění skutkového základu věci [srov. např. nálezy ze dne 18. 11. 2004 sp. zn. III. ÚS 177/04 (N 172/35 SbNU 315)].

37. V konkrétní rovině je třeba se zabývat tím, zda záznam představuje procesně použitelný důkaz. Vrchní soud dospěl k závěru, že dokazování předmětným záznamem v tomto směru neobstojí, neboť „se může jednat o záznam neveřejné porady senátu, která je tajná a jejíž účastníci jsou vázáni povinností zachovávat mlčenlivost o jejím průběhu, příp. hlasování“. Dále vrchní soud konstatoval, že „daný záznam hlasového projevu fyzických osob je záznamem projevu osobní povahy, který byl pořízen bez příslušného zákonného povolení (tr. řádem, který v této souvislosti upravuje odposlech

a záznam telekomunikačního provozu v trestním řízení; občanskoprávní předpisy nic takového nestanoví) soukromou osobou bez svolení a vědomí nahrávaných osob, a je proto záznamem nezákonným a nepřijatelným, přičemž nelze vyloučit ani záměrné upravení pořízené nahrávky. Svévolné nahrávání soukromých rozhovorů bez vědomí jejich účastníků je hrubým zásahem do jejich soukromí. Takovýto postup s rysy záludnosti je morálně i právně zcela nepřijatelný, zejména je-li veden záměrem nahrávanou osobu poškodit. Proto s ohledem na výše uvedené, zejména s ohledem na povinnost zachovávat mlčenlivost o průběhu neveřejné porady senátu a s ohledem na respektování práva na soukromí zakotveného v čl. 8 Úmluvy, práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí ve smyslu čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny, stížnostní soud v daném řízení nemůže k předmětnému záznamu přihlížet.“

38. Byť je zjevné, že vrchní soud zde zčásti (co do vět „svévolné nahrávání soukromých rozhovorů bez vědomí jejich účastníků je hrubým zásahem do jejich soukromí“ a „takovýto postup s rysy záludnosti je ve velké většině případů morálně i právně zcela nepřijatelný, zejména je-li veden záměrem nahrávanou osobu poškodit“) citoval (bez uvedení zdroje) náleží Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 1774/14 (N 221/75 SbNU 485), je třeba se blíže zabývat tím, zda nejsou tyto úvahy vytrženy z kontextu (v tomto nálezu se Ústavní soud vyslovil ve prospěch procesní použitelnosti soukromé nahrávky) a zda použití záznamu coby důkazního prostředku ob stojí z hlediska testu proporcionality.

39. Problematikou přípustnosti záznamů hovorů fyzických osob se Ústavní soud zabýval již několikrát, ve většině případů v souvislosti s trestním řízením, a dovodil, že přípustnost takového důkazu je vždy nezbytné posuzovat též s ohledem na respektování práva na nedotknutelnost osoby a jejího soukromí dle čl. 7 a čl. 10 odst. 2 Listiny. Provedení důkazu záznamem telefonického hovoru proti výslovnému nesouhlasu jednoho z účastníků hovoru pak Ústavní soud shledal rozporným s čl. 36 odst. 1 Listiny i v nálezu ze dne 13. 9. 2006 sp. zn. I. ÚS 191/05 (N 161/42 SbNU 327).

40. Oproti tomu, Ústavní soud připustil důkaz záznamem soukromého rozhovoru bez vědomí všech jeho účastníků v případě jeho využití slabší stranou (zaměstnancem) v pracovněprávním vztahu [srov. náleží ze dne 9. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 1774/14 (N 221/75 SbNU 485)]. Jakkoli nelze tyto závěry „mechanicky“ přenést na nynější věc, dlužno připomenout, že ve zmiňovaném nálezu Ústavní soud uvedl, že „základním kritériem, jež má vést k rozhodnutí o použitelnosti či nepoužitelnosti záznamu rozhovoru pořízeného soukromou osobou bez vědomí nahrávané osoby jako důkazu v příslušném řízení, je poměrování chráněných práv a zájmů, které se v této soukromé sféře střetávají, a kde se stát stává arbitrem (zpravidla prostřednictvím soudu) rozhodujícím o tom, který z těchto zájmů bude v daném konkrétním střetu převažujícím. Hodnocení použitelnosti či nepoužitelnosti takto opatřených (a státu předložených, předaných) informací se bude provádět podle norem procesních, které však jen vymezují pravidla pro to, jak zjistit náležitým způsobem skutkový stav a nalézt ‚materiální‘ právo, tedy rozhodnout o vlastním předmětu sporu. Kromě okolností, za nichž byla taková nahrávka pořízena, bude rozhodující i význam právem chráněného či uznávaného zájmu, který je předmětem vlastního řízení, a možnosti, které měl účastník, uplatňující informace z nahrávky, k dispozici k tomu, aby získal takové informace jiným způsobem, než za cenu porušení soukromí druhé osoby.“

41. K problematice využití audionahrávek jako důkazního prostředku zaujal stanovisko i Nejvyšší soud např. v rozsudku ze dne 11. 5. 2005 sp. zn. 30 Cdo 64/2004, podle něhož hovory fyzických osob, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či veřejné činnosti, zpravidla nemají charakter projevů osobní povahy; důkaz zvukovým záznamem takového hovoru proto není v občanském soudním řízení nepřipustný. Nejvyšší soud tyto úvahy dále rozvinul v rozsudku ze dne 23. 6. 2010 sp. zn. 22 Cdo 3717/2008, v němž uvedl, že „provedení důkazu zvukovým záznamem může být přípustné. Přípustnost takto navrženého důkazu je nutno posuzovat vždy s ohledem na individuální okolnosti daného případu. Ustanovení § 11 a § 12 obč. zák. poskytují ochranu jen těm projevům fyzických osob, jež mají osobní povahu. Osobní povahu proto zpravidla nemají projevy, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či veřejné činnosti.“

42. Z výše uvedeného se podává, že soudy v případech použitelnosti důkazních prostředků v podobě telefonických záznamů poměřovaly kolizi různých ústavně zaručených práv, přičemž obdobný postup je namístě i v nyní posuzované věci, kdy jde o nahrávku rozhovoru mezi členy senátu.

43. Vzhledem k té skutečnosti, že uplatňování základního práva či svobody jedním subjektem v sobě může nést i následky v podobě možného omezení či přímo střetu s jiným či stejným základním právem či svobodou, realizovaným odlišným subjektem, řešení těchto vzájemných střetů v rámci vyvažování obou s sebou vždy nutně nese riziko i nepřiměřeného omezení jednoho z nich v důsledku nadměrné preference druhého. Otázkou rozhodování sporů, v nichž dochází k tomuto střetu základních práv, se ve své judikatuře v minulosti opakovaně zabýval i Ústavní soud, přičemž zdůraznil, že „obecné soudy musí nejprve rozpoznat, která základní práva jednotlivých účastníků sporu jsou ve hře, a poté, s přihlédnutím ke všem rozhodným okolnostem daného případu, musí soudy rozhodnout tak, aby, je-li to možné, zůstalo zachováno z obou základních práv co nejvíce, a není-li to možné, pak dát přednost tomu základnímu právu, v jehož prospěch svědčí obecná idea spravedlnosti, resp. obecný princip“ [srov. např. náleze ze dne 16. 6. 2005 sp. zn. I. ÚS 353/04 (N 124/37 SbNU 563), či náleze ze dne 17. 2. 2010 sp. zn. I. ÚS 1737/08 (N 25/56 SbNU 273), pro doktrinární shrnutí judikaturních závěrů srov. např. Wagnerová, E. in Wagnerová, E., Šimíček, V., Langášek, T., Pospíšil, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2012, s. 28n]. Takto vymezený princip zachování maxima z obsahu vzájemně kolidujících základních práv, jenž je mj. projevem ústavního příkazu obsaženého v čl. 4 odst. 4 Listiny, proto klade na postup a rozhodovací činnost obecných soudů při řešení sporů, v nichž se do vzájemného střetu (kolize) dostávají základní práva jejich účastníků, nezbytné požadavky, jejichž nerespektování může v konečném důsledku zatížit jejich rozhodnutí protiústavností, kdy je v důsledku neodůvodněné preference jednoho základního práva odepřena ochrana druhému, přestože obecné soudy jsou zavázány povinností (čl. 4 Ústavy) poskytnout i tomuto základnímu právu ochranu cestou výkladu a aplikace příslušných norem podústavního práva.

44. Jinými slovy vyjádřeno, obdobně jako omezení základního práva či svobody veřejnou mocí, tak i míra ochrany z její strany poskytnutá jednomu základnímu právu na úkor druhého, za situace, kdy se nacházejí ve vzájemné kolizi, musí s ohledem na konkrétní okolnosti daného případu dostát požadavkům principu proporcionality a musí

respektovat ústavní limity vyjádřené v čl. 4 odst. 1 a 4 Listiny. V opačném případě by poskytnutí nepřiměřené ochrany jednomu základnímu právu fakticky představovalo zásah do druhého základního práva, nepřipustně omezující či dokonce zcela znemožňující jeho realizaci.

45. Ústavní soud si je vědom, že v případě použití záznamu hovoru jako důkazního prostředku v průběhu soudního řízení může hrozit kolize s právem na ochranu soukromí (čl. 7 odst. 1 nebo čl. 10 odst. 2 a 3 Listiny); v případě záznamu telefonického hovoru přichází do úvahy též kolize s právem na ochranu listovního tajemství, resp. tajemství zpráv podávaných telefonem podle čl. 13 Listiny.

46. Ostatně na tuto skutečnost správně poukázal i vrchní soud ve svém rozhodnutí, když rozpoznal, která z ústavně zaručených práv stojí proti sobě. V tomto směru se patří přisvědčit, že projev předsedkyně senátu ze soukromé sféry nevylučuje jeho určitá souvislost s její pracovní činností (srov. však níže). ESLP v rozsudku ze dne 16. 12. 1992 ve věci *Niemietz v. Spolková republika Německo*, stížnost č. 13710/88, konstatoval, že by bylo nepřiměřené omezovat pojem soukromého života na „vnitřní kruh“, ve kterém může jednotlivec žít svůj vlastní osobní život, jaký si vybral, a vyloučit z něj svět, který nezapadá do této oblasti. Že z pojmu soukromí nelze vyloučit profesní život, dokládají též kupř. rozsudky ESLP ze dne 16. 2. 2000 ve věci *Amann v. Švýcarsko*, stížnost č. 27798/95, a ze dne 4. 5. 2000 ve věci *Rotaru v. Rumunsko*, stížnost č. 28341/95.

47. Na druhou stranu ovšem nelze přeceňovat argumentaci vrchního soudu, který odkazoval na § 127 odst. 1 tr. řádu, který stanoví, že poradě a hlasování nesmí být kromě soudců a přisedících účastníků se jednání, jež rozsudku bezprostředně předcházelo, a zapisovatele přítomen nikdo jiný, a že o obsahu porady je nutno zachovat mlčenlivost.

48. Ani samotný vrchní soud netvrdil kategoricky, že sporný ústní projev předsedkyně senátu byl součástí porady s důsledky předvídanými v § 127 odst. 1 tr. řádu. Ústavní soud přitom neopomíná, že daná úprava je přiměřeně použitelná rovněž pro poradu a hlasování o usnesení (srov. § 138 a 134).

49. Krajský soud usnesení o námitce podjatosti odůvodnil takto: „Dle podání obžalovaných měly být údajné výroky předsedkyně senátu proneseny v rámci neveřejné porady senátu. Soud konstatuje nezákonnost pořízení a zveřejnění zvukové nahrávky z porady senátu, která je ze zákona tajná a její účastníci jsou vázáni naprostou mlčenlivostí o jejím průběhu a příp. hlasování.“

50. Jakkoli lze ze záznamu dovodit, že část projevu předsedkyně senátu zachyceného na záznamu se vztahovala k poradě o usnesení, ta část jejího vyjádření, která je předmětem stěžovatelovy kritiky, již podřaditelná režimu § 127 odst. 1 tr. řádu není, jelikož nepředstavuje sdělení informace ani vyjádření názoru k obsahu připravovaného rozsudku či usnesení, ale tvrzení či hodnocení zjevně vybočující z rámce tohoto institutu. Šlo o konstatování učiněná zřetelně mimo zákonná kompetenční vymezení úkonů soudu; srov. náleze ze dne 24. 2. 2009 sp. zn. I. ÚS 2517/08 (N 34/52 SbNU 343), kde Ústavní soud prohlásil, že: „Úkony orgánu státu učiněné mimo jeho zákonné kompetenční vymezení jsou úkony učiněnými *ultra vires* a jedná se o úkony defektní.“

Soud se dopustí jednání *ultra vires* v případě, kdy si svévolně, tj. bez opory v zákoně rozšíří svou jurisdikci anebo pokud nevykonává řádně svěřenou mu diskreci.“

51. Byť lze chápat obavy z možného zneužití záznamů rozhovorů, nadto opatřených způsobem, který nebyl objasněn, Ústavní soud názor vrchního soudu, že šlo v daném případě o nezákonný – a tudíž nepřipustný – důkaz nesdílí.

52. Ústavní soud dovozuje, že vrchní soud zvolil s ohledem na konkrétní okolnosti případu (srov. níže) přístup příliš restriktivní a právu na ochranu soukromí poskytl nepřiměřenou ochranu, v důsledku čehož došlo u stěžovatele k porušení práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny, práva na zákonného soudce dle čl. 38 odst. 1 Listiny a práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

53. Podle čl. 10 odst. 1 Listiny má každý právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho jméno. Podle čl. 10 odst. 2 Listiny má každý právo na ochranu před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života. Podle odst. 3 téhož ustanovení Listiny má každý právo na ochranu před neoprávněným shromažďováním, zveřejňováním nebo jiným zneužíváním údajů o své osobě. Právo na ochranu soukromí je přitom chápáno ve smyslu čl. 8 odst. 1 Úmluvy. Čl. 17 odst. 1 Listiny zaručuje právo na informace, následující odstavec pak zaručuje každému právo na vyjadřování svých názorů včetně rozšiřování informací, přičemž toto právo lze podle odst. 3 téhož ustanovení omezit zákonem, a to mimo jiné za účelem ochrany práv a svobod druhých. I v tomto ohledu Listina navazuje na Úmluvu, jmenovitě na její čl. 10 odst. 1. Vzhledem k účelu použití záznamu se uplatní též právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces podle čl. 6 Úmluvy.

54. Stěžovatel provedl tříprvkový test proporcionality, zatímco realizace jeho čtyřprvkové podoby [srov. kupř. nález Ústavního soudu ze dne 22. 10. 2013 sp. zn. Pl. ÚS 19/13 (N 178/71 SbNU 105; 396/2013 Sb.), bod 51.] by poskytla přesnější podklad pro posouzení věci.

55. V prvním kroku tohoto testu je nutno posoudit, zda omezení práva na soukromí sleduje legitimní cíl. Krajský soud ve shodě s vrchním soudem přinejmenším implicitně dovozují, že tomu tak není. Podle názoru Ústavního soudu zde legitimní cíl je přítomen, a to zajištění práva na soudní ochranu. Nešlo kupříkladu o snahu dehonestovat předsedkyni senátu.

56. V druhém kroku se zkoumá, zda je zvolený prostředek k dosažení cíle vhodný. Ústavní soud považuje záznam za způsobilý prostředek k posouzení otázky nepodjatosti předsedkyně senátu, byť lze konstatovat, že bez bližšího posouzení postupů předsedkyně senátu v řízení může být vypovídací schopnost tohoto důkazního pramene předmětem polemiky.

57. Třetím kritériem je posouzení potřebnosti zvoleného prostředku a hledání šetrnějších alternativ. Stěžovateli lze přisvědčit, že v konkrétních souvislostech není znám jiný důkazní prostředek, který by byl způsobilý objasnit skutkový stav, přitom by tolik nezasahoval do soukromé sféry předsedkyně senátu.

58. Konečně čtvrtým kritériem je proporcionalita v užším smyslu, tedy hodnocení míry relevance dotčených hodnot a zájmů.

59. Příklady rozhodnutí, kde se Ústavní soud zabýval kolizí výše konkretizovaných práv, představují usnesení ze dne 24. 1. 2012 sp. zn. Pl. ÚS 10/09, kde posuzoval rovněž návrh na zrušení části § 8c tr. řádu, dále nálezy ze dne 30. 3. 2010 sp. zn. Pl. ÚS 2/10 (N 68/56 SbNU 761; 123/2010 Sb.), ze dne 15. 3. 2005 sp. zn. I. ÚS 367/03 (N 57/36 SbNU 605) či ze dne 17. 10. 2017 sp. zn. IV. ÚS 1378/16.

60. Při střetu základních práv je nutno vycházet z principu, že všechna základní práva jsou rovnocenná. Orgány aplikující relevantní právní úpravu musí v každém jednotlivém případě porovnat dotčená základní práva, a posoudit, zda mezi nimi byla dodržena spravedlivá rovnováha.

61. Všechna uvedená rozhodnutí vycházejí z toho, že vždy je třeba vážit konkrétní skutkové okolnosti, závažnost informací pro veřejný život (kam lze v nyní posuzované věci zařadit též oblast trestního řízení), osoby, jichž se informace týkají a míru dopadu do jejich práv. Přitom princip proporcionality zajišťuje, aby v každém konkrétním případě byl připuštěn jen takový zásah do soukromí, který je vyvážen účelem, k němuž omezení tohoto práva slouží. Proporcionalitu je třeba vážit vůči každému subjektu, který se stal předmětem zveřejněných informací ze skrytě pořízeného zvukového záznamu.

62. Pro vyhodnocení správnosti úvah stěžovatele, krajského soudu a soudu vrchního je nutno hodnotit informace, které byly předmětem stěžovatelem uplatněné námitky podjatosti. Z výše podaného shrnutí je patrné, že předsedkyně senátu označila stěžovatelova obhájce i obžalované pejorativním a dehonestujícím způsobem a „jednostranným“ způsobem akcentovala požadavek na urychlené projednání a rozhodnutí dané trestní věci.

63. Není pochyb, že skryté pořízení zvukového záznamu představuje závažný zásah do soukromí jednotlivce. Totéž platí i pro jeho použití, byť se tak stalo v trestním řízení. Je tudíž nutno zkoumat, zda je dán zájem na zpřístupnění informací v této nahrávce obsažených, který převyšuje zájem na ochraně soukromí dotčených osob, zejména předsedkyně senátu.

64. Test proporcionality je třeba provést vůči všem dotčeným osobám a ke všem zveřejněným informacím. Celkově lze shrnout, že nelze upřít převahu veřejného zájmu na uplatnění informací v trestním řízení před ochranou soukromí předsedkyně senátu, jde-li o její tvrzení způsobilá vyvolat pochybnosti o nepodjatosti.

65. Ústavní soud v usnesení ze dne 7. 3. 2017 sp. zn. IV. ÚS 4175/16, bod 31., konstatoval, že ačkoliv se nelze ztotožnit se stěžovatelem, že obhajoba není v žádném směru vázána povinností předkládat pouze důkazy získané zákonným způsobem, není ani připuštěná nezákonně získaná obhajoba (důkazu fotokopií facebookové komunikace poškozené a její příbuzné) samo o sobě nepřípustné, jak naznačuje nalézací soud, nýbrž vždy je třeba poměřovat střetávající se oprávněné zájmy zainteresovaných osob [k tomu srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 12. 2014 sp. zn. II. ÚS 1774/14 (N 221/75 SbNU 485), rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 18. 11. 2011

sp. zn. 2 As 45/2010 či rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 31. 10. 2016 sp. zn. 8 Afs 40/2012]. V trestním řízení přitom zpravidla zájem obviněného na prokázání své nevinou či zeslabení obvinění proti němu vznesených bude ještě výraznější než v případech občanského řízení sporného či správního řízení, jichž se odkazovaná judikatura týká. V citovaném usnesení Ústavní soud dále konstatoval, že odmítl-li nalézací soud zcela se zabývat facebookovou komunikací mezi poškozenou a její příbuznou s pouhým odkazem na to, že si nemůže být jist, že nebyla získána nezákonně, pochybil. Nejde však o pochybení, které by kromě zákonnosti zakládalo i protiústavnost, neboť nalézací soud zjistil skutkový stav postupem, v němž Ústavní soud neshledal podstatnějších nedostatků, a řádně jej i zdůvodnil, a tedy provedení či neprovedení tohoto důkazu nemohlo z hlediska garancí práv stěžovatele mít žádný význam.

66. V této souvislosti není bez významu, že Ústavní soud v nálezu ze dne 21. 3. 2013 sp. zn. IV. ÚS 3115/12 (N 17/68 SbNU 229) dal najevo, že „postup, kdy odvolací soud před ústním jednáním vytvořil koncept svého rozsudku a založil jej do spisu, není porušením hlavy páté Listiny či čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Návrh rozsudku připravený předem, a poté případně neformálně projednaný členy senátu, soud nijak nezavazuje ani mu nezabraňuje po slyšení stran přijmout názor jiný (srov. rozsudek ESLP z 21. 9. 1993, *Kremzow proti Rakousku*, stížnost č. 212350/86).“ Z názoru Ústavního soudu vychází rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 5. 2014 sp. zn. 30 Cdo 1685/2014, který dochází k obdobnému závěru za situace, kdy soudce ústně odůvodní rozsudek po vyhlášení podle předem připraveného konceptu, jakož i usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 2. 2016 č. j. Nao 323/2015-136. Ústavní soud tudíž neshledal ve zpřístupnění písemného konceptu rozhodnutí porušení práva domáhat se svých práv u nezávislého a nestranného soudu. Z toho vyplývá, že ani „únik“ obsahu rozhovoru soudců o konkrétní věci – byť zahrnující určitý dosavadní názor na výsledek řízení – neznamená bez dalšího důvod pro jejich vyloučení dle § 30 odst. 1 tr. řádu. Současně však Ústavní soud nedospěl k závěru, že ze samotného „nezáměrného“ zpřístupnění této písemné informace účastníkům řízení vyplývá, že jde o důkazní prostředek procesně nepoužitelný.

67. Tyto závěry jsou přiměřeně aplikovatelné i v nyní posuzované věci, kdy nejde sice o dokazování související přímo s vinou či nevinou stěžovatele, avšak je zde úzká souvislost s uplatňováním jeho práva na soudní ochranu. Neprosadí se přitom úsudek, že neprovedení tohoto důkazu nemohlo mít z hlediska práv stěžovatele žádný význam. Jiné důkazní prostředky k otázce nepodjatosti předsedkyně senátu totiž k dispozici v nyní posuzované věci nejsou.

68. Nelze tedy uvažovat o tom, že provedení tohoto důkazního prostředku by zasahovalo v nepřiměřené míře do soukromí jakékoliv osoby či by bylo zneužito k jiným účelům. Z pohledu Ústavního soudu nepřekračuje provedení důkazu předmětným záznamem nepřijatelnou míru kontextuálního zásahu do základního práva na ochranu soukromí. To je podle názoru Ústavního soudu dostačující pro jeho použitelnost v soudním řízení k hodnocení otázky nepodjatosti předsedkyně senátu. Z uvedeného nicméně nevyplývá, že je tento záznam uplatnitelný kupř. v souvislosti s případným řízením disciplinárním.

V. c)

K obsahu záznamu a podjatosti předsedkyně senátu

69. Dále je třeba se zabývat samotným obsahem záznamu z hlediska jeho relevance k doložení, zda předsedkyně senátu je či není v předmětné věci nepodjatá.

70. Právo na nestranného soudce je neodmyslitelnou součástí práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud ve své judikatuře zdůraznil, že nestrannost soudce „je jedním z hlavních předpokladů spravedlivého rozhodování a jednou z hlavních premis důvěry občanů a jiných subjektů práva v právo a právní stát“ [nález ze dne 31. 8. 2004 sp. zn. I. ÚS 371/04 (N 121/34 SbNU 255), shodně např. nález ze dne 16. 5. 2006 sp. zn. II. ÚS 551/03 (N 101/41 SbNU 297) nebo nález ze dne 16. 12. 2004 sp. zn. III. ÚS 449/04 (N 193/35 SbNU 541)].

71. Toto právo je chráněno i čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Rovněž ESLP pokládá nestrannost soudců za jednu z nezbytných podmínek toho, aby soudy požívaly důvěry veřejnosti, což je v demokratické společnosti nezbytné (rozsudek ESLP ze dne 1. 10. 1982 ve věci *Piersack v. Belgie*, stížnost č. 8692/79, § 30). Tuto důvěru by měly soudy a soudci vzbuzovat i u obviněných (rozsudek ESLP ze dne 26. 10. 1984 ve věci *De Cubber v. Belgie*, stížnost č. 9186/80, § 26).

72. Nestranností je třeba rozumět absenci předsudku či zaujatosti soudce (rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 23. 4. 2015 ve věci *Morice v. Francie*, stížnost č. 29369/10, § 73). Podle judikatury Ústavního soudu i ESLP se nestrannost soudce posuzuje ve dvou krocích, a to prostřednictvím tzv. subjektivního a objektivního testu nestrannosti.

73. Subjektivním testem se zjišťuje, jaké je osobní přesvědčení nebo zájem soudce v daném případě (rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 15. 12. 2005 ve věci *Kyprianou v. Kypr*, stížnost č. 73797/01, § 118). V tomto pojetí je nestrannost „především subjektivní psychickou kategorií, vyjadřující vnitřní psychický vztah soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.)“ [nález ze dne 31. 8. 2004 sp. zn. I. ÚS 371/04 (N 121/34 SbNU 255)]. V rámci subjektivního testu se uplatňuje vyvratitelná domněnka nestrannosti soudce (rozsudek pléna ESLP ze dne 23. 6. 1981 ve věci *Le Compte, Van Leuven a De Meyere v. Belgie*, stížnosti č. 6878/75 a 7238/75, § 58; rozsudek pléna ESLP ze dne 24. 5. 1989 ve věci *Hauschildt v. Dánsko*, stížnost č. 10486/83, § 47; rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 15. 10. 2009 ve věci *Micallef v. Malta*, stížnost č. 17056/56, § 94).

74. Pro účely subjektivního testu je tak soudce považován za nestranného, dokud není prokázán opak (rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 22. 10. 2007 ve věci *Lindon, Otchakovsky-Laurens a July v. Francie*, stížnosti č. 21279/02 a 36448/02, § 76). Jinými slovy, domněnku subjektivní nestrannosti je možno vyvrátit jen objektivním způsobem [k nutnosti rozhodovat o vyloučení soudců na základě objektivního hlediska viz nález ze dne 3. 7. 2001 sp. zn. II. ÚS 105/01 (N 98/23 SbNU 11)].

75. Získat důkaz, který by byl schopen vyvrátit domněnku nestrannosti, bude zpravidla obtížné. Naprostá většina případů řešených ESLP se tudíž soustředí na objektivní test,

který tak představuje další důležitou záruku nestrannosti soudců (rozsudek ESLP ze dne 10. 6. 1996 ve věci *Pullar v. Spojené království*, stížnost č. 22399/93, § 32).

76. V rámci objektivního testu se zkoumá, zda existují skutečnosti vzbuzující pochybnost o nestrannosti soudce (rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 23. 4. 2015 ve věci *Morice v. Francie*, stížnost č. 29369/10, § 76). Jak totiž Ústavní soud uvedl v nálezu ze dne 12. 1. 2005 sp. zn. III. ÚS 441/04 (N 6/36 SbNU 53), „nestačí, že se soudce subjektivně necítí být podjatý ve vztahu k účastníkům či věci, ale i objektivně nahlíženo musí být vyloučeny oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti“. Jinými slovy, „nejde [...] pouze o hodnocení subjektivního pocitu soudkyně, zda se cítí nebo necítí být podjatá, anebo [o] hodnocení osobního vztahu k účastníkům řízení, ale o objektivní úvahu, zda – s ohledem na okolnosti případu – lze mít za to, že by soudce podjatý mohl být“ [nález ze dne 27. 11. 1996 sp. zn. I. ÚS 167/94 (N 127/6 SbNU 429)]. V tomto ohledu může mít i zdání jistou důležitost, neboť je v sázce důvěra, kterou soudy v demokratické společnosti musí u veřejnosti vzbuzovat [rozsudek ESLP ze dne 7. 8. 1996 ve věci *Ferrantelli a Santangelo v. Itálie*, stížnost č. 19874/92, § 58, obdobně nález ze dne 26. 4. 2005 sp. zn. Pl. ÚS 11/04 (N 89/37 SbNU 207; 220/2005 Sb.)].

77. Navzdory uvedenému vymezení není mezi subjektivním a objektivním testem nestrannosti nepřekonatelná propast, a proto jejich vzájemné rozdíly nemusí být vždy zřetelné. Jednání soudce totiž může vzbuzovat oprávněnou pochybnost o jeho nestrannosti z hlediska objektivního testu, avšak zároveň toto jednání může vypovídat o osobním přesvědčení soudce natolik, že to povede k vyvrácení domněnky jeho nestrannosti v rámci subjektivního testu (viz rozsudek velkého senátu ESLP ze dne 15. 12. 2005 ve věci *Kyprianou v. Kypr*, stížnost č. 73797/01, § 119 a § 123-133).

78. Podle názoru Ústavního soudu pejorativní vyjádření na adresu obhájce stěžovatele opodstatňuje závěr, že přinejmenším z hlediska objektivního testu nelze předsedkyni senátu považovat za nestrannou, což ke zrušení napadeného usnesení vrchního soudu postačuje.

79. Ústavní soud připomíná, že pejorativní až vulgární výrazy, které účastník řízení adresuje soudcům, jsou podle judikatury ESLP chráněny pouze výjimečně, a to například tehdy, jsou-li vyprovokovány podobně či stejně ostrými výroky soudce na adresu účastníka řízení či jeho právního zástupce [tzv. odvetná (counterattaack, Gegenschlag) funkce svobody projevu; srov. rozsudek ze dne 2. 11. 2006 ve věci *Kobenter a Standard Verlags GmbH v. Rakousko*, stížnost č. 60899/00, § 30-31, rozsudek ze dne 6. 10. 2009 ve věci *Kuliš a Różycki v. Polsko*, stížnost č. 27209/03, § 37-39]. Není tedy věcně udržitelné srovnatelné výroky tolerovat ani tehdy, jsou-li proneseny soudci vůči obviněným a jejich obhájcům, byť měly být takto negativně „hodnoceným“ osobám zůstat skryté.

80. Jde-li o další výroky předsedkyně, k nimž stěžovatel v ústavní stížnosti obrací pozornost (a konfrontuje je s jejími postupy v trestním řízení), Ústavní soud nepovažuje za patřičné se k nim v dané fázi trestního řízení blíže vyjadřovat. Jednak by šlo o závěry nadbytečné (nedostatek nepodjatosti předsedkyně senátu vyplývá již z výroků výše uvedených), jednak procesně předčasné (Ústavní soud by nepřiměřeně zasáhl

do rozhodovací činnosti soudů v trestním řízení, které dosud není pravomocně skončeno).

VI. Závěr

81. Na ústavní stížnosti napadené usnesení vrchního soudu je nutno hledět jako na rozporné se zárukami uvedenými v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 1 Listiny, resp. čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

82. Z výše uvedených důvodů Ústavní soud stěžovatelově ústavní stížnosti vyhověl a napadené rozhodnutí vrchního soudu zrušil podle § 82 odst. 1, odst. 2 písm. a) a odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu.

83. Jde-li o usnesení krajského soudu ze dne 24. 7. 2017 č. j. 53 T 11/2015-3760, Ústavní soud upozorňuje, že při posuzování ústavních stížností je vázán návrhem stěžovatele v souladu se zásadou *ultra petitem partium iudex condemnare non potest*. Z těchto důvodů Ústavní soud usnesení krajského soudu nezrušil, neboť stěžovatel se v této souvislosti v mezích § 82 odst. 3 písm. a) zákona o Ústavním soudu ničeho konkrétního nedomáhal.

84. Dlužno konstatovat, že Ústavní soud nepřehlédl, že krajský soud v dané trestní věci již rozhodl rozsudkem, a to poté, co tento soud obdržel výzvu k vyjádření k ústavní stížnosti. Bude proto na stěžovateli (zastoupeném obhájcem), aby uvážil další možnosti uplatnění svých práv v trestním řízení.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 31. července 2018

Radovan Suchánek
předseda senátu